מא: שלשה מינין פרק ששי נזיר

ואי כתב ראשו ולא כתב זקנו הוה אמינא משמע תרתי דאתי עשה ודחי את לא תעשה ומשמע [ו]**דהקפת כל הראש שמה הקפה ואכתי בתער מנלן להכי כתב רחמנא זקנו ור"א** [ז]**דאתי עשה ודחי את לא תעשה מנליה** [ח]**לא תלבש שעטנז** [ט]

הא

ואי כתב רחמנא ראשו ולא כתב זקנו הי"ל. דהאי דכתיב ראשו תרתי משמע דאתי עשה דמצורע ודכתיב וגילח את כל שערו ודחי לא תעשה דלא תקיפו (ג) את פאת ראשכם ומשמע נמי מדכתיב לא תקיפו פאת ראשכם דהקפת כל הראש שמה הקפה אבל עדיין לא מצינו דבתער הוי להכי כתב רחמנא זקנו למילף ליה מפאת זקנם לא יגלחו דכתיב ביה השחתה [וגילוח] דהיינו תער: [ט]**ורבנן האי ראשו מאי דרשי ביה.** ואי קשיא ר"ל נמי זקנו מאי דרשי ביה יש להשיב דאע"ג דדרשי ר"ל ראשו וגמר א' [גזירה שוה] מנזיר לומר דעשה דחי את לא תעשה זקנו נמי איצטריך למיגמר מכהנים דאי מנזיר לחודיה ה"ל בדין הוא שדוחה את לא תעשה דנזיר שכן ישנו בשאלה אבל לאו דכהנים (ג) לא הילכך איצטריך נמי [זקנו] לאגמורי גבי כהנים: ומסתברא דהכי הוא דגרסינן לקמן **ור"ל דאתי עשה ודחי לא תעשה מנא ליה.** והא מנזיר יליף אלא ודאי מנזיר לא יליפינן דאיכא למיפרך מה לנזיר כו' ומה לכהנים כו' [ז]כדמפרש לקמן בפרק שני נזירים (דף נח:) מן המורה: **ור"ל דאתי עשה ודחי לא תעשה מנליה.** בשלמא לרבנן דילפי מצורע מזקנו דבהשחתת זקן אתא ליה עשה דוגילח את כל שערו ודחי ליה ללאו דהשחתת זקן אלא לר"ל מנא ליה אי מהשחתת זקן כרבנן כיון דלר"ל לא אתי ליה עשה דוגילח את כל שערו ולידחי לגמרי את לא תעשה דהשחתת זקן דלדידיה בתער הוא דמיתתרי מצורע אבל לא במלקט ורהיטני לא אתיא ליה עשה בהדיא ודחי ליה לכוליה לא תעשה אלא לפלגא דבתער מיתתרי אבל לא במלקט ורהיטני ואי מראשו דמצורע דדחי ליה ראשו דנזיר איכא למיפרך מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ב] ואי מזקנו דכהן מצורע דמותר בתער איכא למיפרך נמי דמכהן לא ילפינן שכן לאו שאינו שוה בכל וכדאמר לקמן בפרק שני נזירין (דף נח:). נפקא ליה מדתניא כו': הא

לאשמועינן דעשה דוגילח דמצורע דחי לאו להקפת הראש: [ג]ואיצטריך למיכתב זקנו [וראשו] דאי כתב רחמנא זקנו ולא כתב ראשו ה"א להקפת כל הראש [לא שמיה] הקפה דעיקר איסור הקפה דכתיב לא תקיפו פאת ה"א היינו דוקא כשנוטל הפאות לצד כדאמר בעלמא איזו היא הקפה זה המשוה לדעיו לאחורי אזנו ופדחתו פי' לידעא הוא השער הרבה וגדל[1] סמוך לאזניה ומאחורי אזניו חלק הוא ואין שם שער וכן בפדחתו אין שער וכשנוטל אותם שבצדעיו דהיינו פאת הראש ויהיה חלק שער[2] נמצא שהוא שוה לאחורי אזניו ופדחתו ובהא כ"ע מודו שהוא בלאו ופליגי במגלח כל הראש וגם הפאות דאיכא למ"ד שמה הקפה ואיכא למ"ד לא שמה הקפה: **להכי כתב רחמנא ראשו.** לגלות לן דהקפת כל הראש שמה הקפה כיון דדחי עשה דוגילח ראשו בלאו דהקפה ש"מ הקפה היא: **ואי כתב רחמנא ראשו ה"א משמע תרתי.** כלומר אף כי משמע תרתי דמשמע דעשה דחי לא תעשה ומשמע נמי דהקפת כל הראש שמה הקפה [ואכתי][3] בתער לא ידעינן שיהא גילוח דמצורע דוקא בתער שהרי אהקפת פאת ראש חייב אפילו במספרים שלא בתער שלא הוזכר תער בקרא אלא לא תקיפו סתמא: כתב רחמנא זקנו. מינה דרשי רבנן לעיל דמגלחת דמצורע דוקא בתער הלכך לריכי תרתי ראשו וזקנו ואי קשיא לרבנן היכא דהוא מזיר ומצורע דאיכא בראשו דנזיר תרי לאוין ועשה ולו דתער לא יעבור ועשה דגילוח פרע ולאו דהקפה מנא להו לרבנן דדחי עשה דגילוח דמצורע לכל הנהו ול"ל הכל נפקא להו מראשו דמקרא מלא דבר הכתוב לא שנא הוא מזיר ולא שנא אינו מזיר ועוד כיון דגלי לן בזקנו דדחי עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים לאו דהשחתת זקן ועשה דקדושים תהיו[4] הוא הדין שידחה ב' לאוין ועשה דאין סברא להם לחלק בין לאו אחד לשני לאוין והכי איכא תנא לקמן ג] (דף נח.) דלא מפליג בין לאו אחד לשני לאוין ואע"ג דלאו ועשה [דכהנים] אינו שוה בכל ה"נ לאו ועשה דמזיר ד] [ולאו] דהקפה אינו שוה בכל אלא בנזירין ואנשים לאו דהקפה[5] ולקמן בפרק שני נזירים (שם) חשיב לאו דמזיר שוה בכל ועדיך לריכותא ה] דמזיר מכהנים לא אתי שכן אינו שוה בכל ולא דכהנים מנזיר לא אתי שכן ישנו בשאלה וא"ת לר"ל כיון דמוקי ראשו לראשו דמזיר ולמימר דעשה דגילוח דחי לאו לתער לא יעבור [וגם] עשה דגידול פרע מאי איצטריך תו [זקנו] לר"ל דעשה דגילוח דחי לאו דכהנים דהשחתת זקן [ועשה] דקדושים [תהיו][6] תיפוק ליה מראשו דאיכא[7] למיפרך מה לראשו דנזיר שכן ישנו בשאלה ועוד מה לכהנים שכן ריבה בהן הכתוב מצות יתירות ולכך לא יהא עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים וכ"ת לכתוב זקנו ולשתוק מראשו דראשו[8] איצטריך לר"ל לאגמורי לן דמצות גילוח דמצורע הוי דוקא בתער ולא בשאר משחיתים כדאמר לעיל: **השתא** ו] (פ"ק) משמע הכא בסוגיא דידן דהקפת הראש הוי אפילו בלא תער וכן איתא בת"כ זאת תהיה תורת המצורע ראשו מה דמה להנך שכן לאו שאינו שוה בכל הוא דלאו דזקנו ליתא בנשים כדאמר פ"ק דקידושין (דף לה:) א"כ גם לרבנן תיקשה מנלן דבעלמא עשה דחי לא תעשה ואומר הר"ף דמש"ה פריך לר"ל דמוקי להאי ראשו משום נזיר דאיכא לאו ועשה ו"כ [לריך][9] מקרא אחרינא דאל"כ לא מצי לאוקמי לקרא דראשו ללא תעשה ועשה אלא בלאו גרידא ובראשו דאינים בעלמא למידחי לאו דהקפה כמו שרבנן מעמידין אותו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה וזקנו לאשמועינן דאפילו לאו ועשה דחי ואי לא הוה [כתיב ראשו לא הוי] ידעינן דהקפת כל הראש שמה הקפה קמ"ל דאשו. ובתוספות אחרינא מפרש הכי לר"ל עשה דדחי לא תעשה מנא ליה מדמוקי זקנו לעיל בכהן מצורע ודחי עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים לאו דזקן ועשה דקדושים תהיו[10] אלמא פשיטא ליה לר"ל בעלמא דעשה דחי לאו גרידא דאל"כ מנא ליה לאוקמיה בכהן לוקמיה בזקן דישראל דמצורע ולאשמועינן דעשה דגילוח דמצורע דחי לאו דהשחתה דישראל אבל בכהן מצורע דלמא לא דחי לאו ועשה דכהנים דקדושים[11] דבשלמא לרבנן דמוקמי ראשו דמצורע למימר דעשה דגילוח דחי לאו דהקפת הראש ב] א"כ ה"ה דעשה דמצורע דחי לאו דפאת זקן והלכך לישראל וכו'[12] והר"ם אמר דלרבנן ניחא דמצינו למימר דראשו אם אינו ענין לשאינו שוה בכל דנפקא לן מזקנו אפילו לאו ועשה שאינו שוה בכל תניהו ענין לאו השוה בכל ואל תתמה דהלא שפיר איצטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה דאיכא למימר [מסברא] נפקא ליה וכזה[13] תמצא הסוגיא חלוקה ריש שני נזירין (לקמן דף נח. ושם) דמעיקרא בעי הש"ס למימר דמוקי ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה ובתר הכי ל"ל בכלל הסוגיא דהקפת כל הראש שמה הקפה לרווחא[14] דמלתא אמרה הש"ס הכי את"ל דשפיר נפקא לן דעשה דוחה לא תעשה מגדילים אכלאים [אתי[15] ואי] אתי גדילים לכדרבא כדאמר במסכת יבמות (דף ד:) שקיל[16] הש"ס י] דהא לרבנן שפיר נפקא דעשה דוחה לא תעשה באם אינו ענין ואז נאמר דהקפת כל הראש שמה הקפה[17] כדמסיק ריש פרק שני נזירין אבל לר"ל דמוקי ראשו לנזיר מצורע וגם זקנו אתא לכהן אי גמרינן מנייהו נאמר ב] דפליגי[18] דעשה דוחה לא תעשה ועשה אבל[19] לר"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה ל"ת גרידא בכל לאו כהאי דאי לא תער מנא ליה במצורע דאי מראשו דלמא לאו למדחי נזיר דאית ביה תרי לאוי ג) דהקפת דנזיר אלא לאו דהקפה גרידא ד) אלא דס"ל השתא להש"ס דפליג ר"א [ואמר] הקפת כל הראש לא שמה הקפה אלא משום דאיכא למפרך כדפריסית בריש מסכת יבמות (דף ה. ושם) מה לכהן שכן אינו שוה בכל נזיר יוכיח מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ל] ואיצטריך תרוייהו ואכתי דעשה דחי לא תעשה השוה בכל מגליה: **יליף מגדילים.** דסמכיה רחמנא ליתי לכלאים למימר דעשה דליתי דחי לא תעשה דכלאים ובהכי ניחא בריש[20] מסכת יבמות לא מצי הש"ס למיפשט דעשה דוחה לא תעשה גרידא השוה בכל מראשו וזקנו והכא פשיטא לרבנן דדחי בלא גדילים והשתא ניחא ליה[21] דסוגיא דשמעתין דיבמות דבעי למימר דאיצטריך קרא לראשו דהקפת ראש שמה הקפה ולהכי ליכא לאוכוחי דעשה דוחה לא תעשה באם אינו ענין [אבל][22] ב] ריש סוגיא דפרק שני נזירין סבר[23] הקפת כל הראש שמה הקפה מסברא:

אמר

א) מיי' פ"ז מהל' מזירות הלכה טו ופ"ג מהל' ציצית הל' ו ופ"ו מהל' יבום הל' י ופ"ח מהל' מילה הל' ט ופ"י מהל' טומאת לרעת הל' ה סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ח:

תורה אור השלם

1. לא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו: גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתֶךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ:

דברים כב יא, יב

נוסחת הריב"ן

ג] בכ"י כתוב כאן גליון. ורבנן כו': ב] כדמפורש כו' מפי המורה:

הגהות התוספות

1. ל"ל דגדל. 2. ל"ל בלא שער. 3. ל"ל אכתי. 4. ל"ל יהיו. 5. תיבות לאו דהקפה נמחק. וכ"ל ומיהו לקמן כו' 6. ל"ל יהיו. 7. ל"ל וי"ל דאיכא כו' 8. בס"ח לאשו 9. ל"ל וא"כ אית ליה עשה דוחה ל"ת ותיבת לריך נמחק 10. ל"ל יהיו 11. תיבת דקדושים נראה מיותר או אפשר דל"ל לאו דכהנים ועשה דקדושים 12. ל"ל והלכך ליסראל לא לריך דנפקא ליה מראשו להכי אוקמיה בזקן כהן 13. בס"ח וכזה 14. ל"ל מסברא ולרווחא דמלתא כו' 15. ל"ל דלכלאים אתי אבל אי אתי גדילים כו' 16. ל"ל שקיל וטרי 17. ל"ל הקפה מסברא 18. תיבות נאמר דפליגי נמחק. וכ"ל הכי מיגמר בעלמא 19. מכאן ועד סה"ד עי' הגהות הב"ר על ליבור זה 20. ל"ל דבריש. 21. תיבת ליה נמחק 22. תיבת אבל נמחק וכ"ל כמו 23. ל"ל והכא סבר.

פי' הרא"ש

דהקפת כל הראש שמה הקפה: ואי כתב רחמנא ראשו ה"א משמע תרתי וכו' כלומר אף על גב דשמעינן מינה תרתי דאתי עשה ודחי ל"ת והקפת כל הראש שמה הקפה אכתי תער מנ"ל. דעל הקפת פאת הראש בין בתער מיחייב. להכי כתב רחמנא זקנו דשמעינן מינה דתגלחת מצורע בתער ומכאן יש ללמוד דאסור להקיף צדעיו אף במספרים. ומיהו דוקא כשנטלן סמוך לראש דהכי משמע לישנא דאמר במכות המשוה צדעיו לאחורי אזניו. ו) ובתוספתא נמי תניא חייב ב' א' לצדעיו מכאן וא' לצדעיו מכאן ואינו חייב עד שיקיפנו בתער והיינו כעין תער וע"כ הורגלו להניח צדעיו מלגלח: ור"א דאתי עשה ודחי ל"ת מנא ליה דראשו אצטריך לגלוח מצורע בתער. ומהיכן אתי ליה דחייה. מגדילים תעשה לך דאתי עשה דגדילים ודחי ל"ת דלא תלבש שעטנז וכו'

ו) אולי צ"ל והא דתניא בתוספתא מייב שתים. וכ"ה בתוס' ד"ה השתא:

מסורת הש"ס

ו) [לקמן מז: נח.], ב) שייך לע"ז, ג) צ"ל דהקפה ודמיר, ד) צ"ל ולא,

הגהות הב"ח

(ה) גמ' לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו הא גדילים: (ו) רש"י ד"ה ואי כתב וכו' דלא תקיפו פאת כל"ל ותיבת את נמחק דהיינו תער הס"ד ואח"כ מ"ה וכ"ל וכו': (ג) ד"ה ורבנן וכו' לאו דכהנים נ"ב ואם תאמר למאי דמשני יליף מגדילים זקנו למה לי י"ל דאי מגדילים הוה אמינא דוקא גדילים אבל כהנים לא דכיון דריבה בהן הכתוב מצות יתירות אמור טפי דלא אתי עשה דגילוח מצורע ודחה ל"ת דכהנים:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ורבנן וכו' דדרש ר"ל ראשו וגמר גזירה שוה. תי' גזירה שוה נמחק וב"ב עי' ת"מ: ב] ד"ה ור"ל דאתי עשה וכו' מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ועוד אי וכו' כל"ל ת"מ: ג] תוס' ד"ה ואי כתב רחמנא וכו' איכא תנא לקמן דף נח בגדילים. תי' דף נח בגדילים נמחק. וב"ב דף מח ע"ב. ת"מ: ד] בא"ד ה"ו לאו ועשה דנזיר והקפה אינו שוה בכל אלא בנזירין וכו' מיהו לקמן ריש פרק שני וכו' כל"ל: ה] בא"ד ועדיך לריכותא דנזיר מכהנים לא אתי. נ"ב עי' ת"מ: ו] ד"ה השתא פ"ק. תי' פ"ק נמחק וב"ב ע"כ. ת"מ: ז] בא"ד אלמא בנזיר מייתי וקאמר דתגלחת אינו מוחר. תי' אינו נמחק: ח] ד"ה וכדי אלעזר וכו' דאיכא לאו ועשה וא"כ דעשה דוחה לא תעשה גרידא בכל. תי' דפליגי עד בכל נמחק וב"ב דבעלמא עשה דוחה לא תעשה ועשה ל"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה לא תעשה גרידא כל"ל ת"מ ויעוש"ה: ל] בא"ד ואיצטריך תרוייהו. נ"ב עי' ת"מ: מ] ד"ה יליף מגדילים וכו' באם אין ענין אבל ריש. תי' ריש נמחק וב"ב הכא ומסקנת כל"ל. ת"מ: